

Par patēriņa cenām 2025. gada martā

Martā vērojamas mēnesim raksturīgas cenu pārmaiņas

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2025. gada martā, salīdzinot ar februāri, patēriņa cenu līmenis pieauga par 0,9 %. Precēm tas pieauga par 0,7 %, bet pakalpojumiem – par 1,3 %.

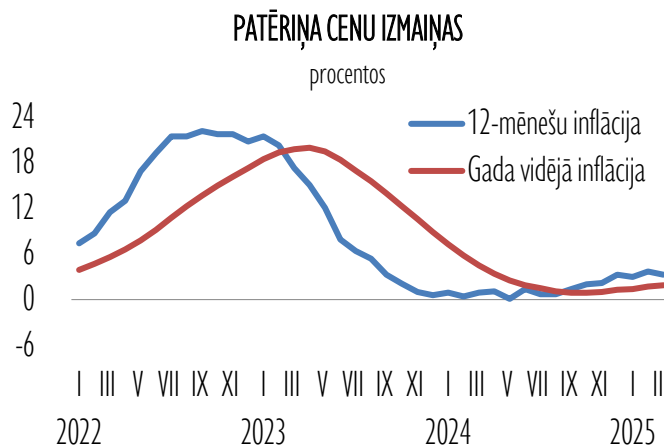
Martā patēriņa cenu līmenis tradicionāli pieaug straujāk nekā citos gada mēnešos – vidēji par 0,7-1,2 %. Šo kāpumu parasti nosaka sezonālais cenu pieaugums apģērbiem un apaviem, kā arī akcīzes nodokļa likmju izmaiņas. Arī šogad martā bija novērojamas mēnesim raksturīgās cenu svārstības, ko papildus pastiprināja būtisks pārtikas cenu kāpums

– tas turpina būt viens no galvenajiem kopējā cenu pieauguma virzītājspēkiem Latvijā. Straujāks cenu pieaugums bija vērojams arī pakalpojumu sektorā, un šīm divām patēriņa grupām bija tikpat nozīmīga ietekme uz kopējo patēriņa cenu līmeni kā apģērbi un apavu cenu kāpumam.

Pārtikai un bezalkoholiskajiem dzērieniem cenas pieauga par 1,3%, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,4 procentpunktiem. Ja neņem vērā straujo cenu kāpumu 2022. un 2023. gada martā, tad cenu kāpums pārtikai šogad martā bija straujākais šajā mēnesī pieredzētais (pēc pieejamiem datiem no 1998. gada), izņemot 2004. gadu, kad tas bija identisks šī gada pieaugumam. Lielākā palielinošā ietekme šogad martā bija cenu kāpumam svaigiem dārzeņiem, šokolādei, žāvētai kūpinātai un sālītai gaļai, svaigiem augļiem, mājputnu gaļai, piena produktiem un olām.

Pārtikas produktu cenas pasaulē pēc kāpuma iepriekšējā mēnesī martā nemainījās, bet gada laikā – salīdzinot ar 2024. gada martu, tām bija vērojams kāpums par 6,9 %. Graudaugu un cukura cenu kritums kompensēja gaļas un augu eļļu cenu kāpumu, kamēr piena produktu cenas saglabājās stabilas. Straujākais cenu kritums bija graudaugiem, ko galvenokārt noteica cenu samazinājums kviešiem, jo mazinājās bažas par ražas apstākļiem dažās nozīmīgākajās Ziemeļu puslodes eksportētājvalstīs. Cukura cenu kritumu pēc kāpuma iepriekšējā mēnesī martā veicināja vājš globālais pieprasījums un nesenie nokrišņi pēc ilgstoša sausuma galvenajos cukurniedru audzēšanas apgabalos Brazīlijas dienvidos, kas mazināja bažas par cukura piedāvājuma trūkumu. Straujākais cenu kāpums martā bija augu eļļu cenu indeksam, kas pieauga visiem galvenajiem augu eļļu veidiem. Palmu eļļas cenas kāpa otro mēnesi pēc kārtas nepietiekamo piegāžu dēļ galvenajās ražotājvalstīs Dienvidaustrumāzijā. Neraugoties uz vāju pieprasījumu no ASV biodegvielas sektora, sojas eļļas cenas saglabājās konkurētspējīgas attiecībā pret citām eļļām. Rapšu un saulespuķu eļļu cenas kāpa, jo galveno eksportētāju krājumi saruka, bet globālais pieprasījums saglabājās augsts. Mērenāks cenu kāpums martā bija gaļai. Cūkgaļas cenas pieauga, jo ES cenas kāpa pēc tam, kad Vācija atguva statusu kā valsts bez mutes un nagu sērgas, kas ļāva Lielbritānijai un citām valstīm atcelt importa aizliegumus. Liellopu un aitu gaļas cenas turpināja pieaugt spēcīgā pieprasījuma dēļ, bet mājputnu gaļas cenas saglabājās stabilas, jo piedāvājums un pieprasījums bija līdzsvarā, neraugoties uz putnu gripas uzliesmojumiem dažās lielajās ražotājvalstīs. Savukārt piena produktiem cenas martā saglabājās nemainīgas, pieaugot sviesta un piena pulveru cenām piena ražošanas samazināšanās Okeānijā un spēcīgā pieprasījuma dēļ, bet siera cenām samazinoties pēc deviņiem mēnešiem nepārtraukta kāpuma, ko veicināja stabils piedāvājums Eiropā un vājš pieprasījums Okeānijā.

Arī šogad martā, līdzīgi kā citus gadus pēc ziemas izpārdošanu beigām, apģērbi un apavu cenas būtiski pieauga – par 6,4%, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,3 procentpunktiem. Vienlaikus jāatzīmē, ka šī gada marta apģērbi un apavu cenu kāpums bija zemākais kopš 2012. gada (izņemot 2023. gadu, kad tas bija tikpat liels kā šogad).

Pakalpojumiem martā cenas pieauga vidēji par 1,3 %, kas kopējo cenu līmeni palielināja par 0,3 procentpunktiem. Pakalpojumu sektorā lielākā palielinošā ietekme martā bija cenu kāpumam pārvadājumu pakalpojumiem, galvenokārt starptautisko lidojumu cenu pieauguma dēļ. Būtiski cenu kāpumu ietekmēja arī automašīnu tehniskās apskates un televīzijas abonēšanas maksas sadārdzināšanās.

No 2025. gada 1. marta paaugstinātā akcīzes nodokļa alkoholiskajiem dzērieniem dēļ, alkoholiskajiem dzērieniem un tabakas izstrādājumiem cenas pieauga par 3,0 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,2 procentpunktiem. Lielākā ietekme bija cenu kāpumam stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem un alum. Būtiski cenas pieauga arī cigaretēm.

Lielākā samazinošā ietekme martā bija cenu kritumam energoresursiem. Pēc kāpuma iepriekšējos trīs mēnešos martā cenas strauji samazinājās degvielai – par 4,2 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,3 procentpunktiem. Cenas līdzīgi saruka gan dīzeļdegvielai, gan benzīnam.

Brent naftas vidējā mēneša cena martā, salīdzinot ar februāri, samazinājās – par aptuveni 4,7 %, kas bija straujākais mēneša kritums kopš 2024. gada septembra, bet marta beigās, salīdzinot ar februāra beigām, *Brent* naftas cena bija pieaugusi par 2 %. Mēneša lielāko daļu tā noturējās 69-71 ASV dolāru par barelu līmenī, bet mēneša beigās pieauga līdz 74 ASV dolāriem par barelu bažu par globālā piedāvājuma samazināšanos dēļ. ASV draudi noteikt 25% tarifus Venecuēlas naftas pircējiem izjauca tirdzniecības plūsmas, īpaši uz Ķīnu un Indiju, kas ir lielākie Venecuēlas naftas importētāji. To pastiprināja arī ASV prezidenta draudi ar 25–50% tarifiem pircējiem, kas iegādājas Krievijas naftu, ja Maskava traucēs viņa centieniem izbeigt Ukrainas karu, kā arī par papildu tarifiem un militāriem triecieniem Irānai, ja tā nenoslēgs vienošanos ar ASV par kodolprogrammu. Samazinājās arī ASV jēlnaftas krājumi, kas liecina par augstu pieprasījumu. Tīkmēr tirgi vērtēja gaidāmos ASV 2. aprīļa tarifu pieaugumus, kas pastiprina bažas par globālu tirdzniecības karu, kas varētu kavēt ekonomikas izaugsmi un mazināt enerģijas pieprasījumu. Cenu krituma spiedienu rada arī OPEC+ plāni par pakāpenisku naftas ieguves palielinājumu no aprīļa, iespējams, turpinot to arī maijā.

Martā cenas samazinājās arī elektroenerģijai – par 3,9 %, kas kopā kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,1 procentpunktu. To noteica tās cenas kritums biržā, samazinot tarifus, kas piesaistīti elektroenerģijas biržas cenām. Cenu kritumu galvenokārt ietekmēja atjaunīgo energoresursu ražošanas pieaugums – augstāka vēja, saules un hidroelektrostaciju izstrāde, un siltāki laikapstākļi, kas samazināja Baltijas reģiona kopējo elektroenerģijas patēriņu. Savukārt cenas praktiski nemainījās dabasgāzei un cietajam kurināmajam, bet nedaudz pieauga siltumenerģijai – par 0,6 %.

2025. gada martā, salīdzinot ar iepriekšējā gada martu, patēriņa cenas pieauga par 3,3 %. Gada vidējā inflācija bija 1,9 %.

Arī turpmāk būtiska ietekme uz cenu izmaiņām būs cenu svārstībām pasaulē, kā arī to noteiks globālā attīstība, īpaši ģeopolitiskā situācija. Vienlaikus Latvijā liela ietekme būs jaunajām nodokļu izmaiņām, gan no piedāvājuma puses saistībā ar nodokļu un tarifu palielināšanu, gan pieprasījuma puses, pieaugot atalgojumam pēc nodokļu nomaksas, kas palielinās iedzīvotāju pirktpēju. 2025. gadā kopumā vidējā gada inflācija būs augstāka par 2024. gadā vēroto – aptuveni 3 % robežās.